

Gran Bretanya i el sistema bipartidista

Joan MARCET

Universitat Autònoma de Barcelona

Working Paper n.29

Barcelona 1991

La majoria de politòlegs coincideix en afirmar que el "sistema de dos partits" condiona la vida dels partits britànics i constitueix l'eix fonamental del sistema polític de la Gran Bretanya.

Els autors britànics expliquen el sistema bipartidista per l'homogeneïtat de la societat, l'estabilitat i flexibilitat de les institucions, i per la utilització d'un sistema electoral majoritari a una sola volta. Altres autors europeus destaquen la psicologia col·lectiva i la ideologia dominant (la política concebuda com un joc entre equips que respecten les regles, el fair-play i les decisions de l'àrbitre) com a principals causes. Alguns autors, americans insisteixen sobre els aspectes funcionals dels propis partits.

Sens dubte, un conjunt de causes històriques, financeres, institucionals (el dret de dissolució i, fins i tot, la forma rectangular dels Comuns), de sistema electoral, d'estructura social, d'origen i formació dels propis partits polítics, en una acció conjunta promouen i mantenen el two party system britànic.

A) LA FORMACIO DEL "TWO PARTY SYSTEM"

L'existència de dos clans rivals sembla remuntar-se al segle XVI i tindria el seu origen en les dissensions político-religioses. Els puritans, adversaris de l'Església anglicana, es varen erigir en defensors dels drets del Parlament contra l'absolutisme monàrquic: són els anomenats, pels seus propis adversaris, Whigs (nom d'una secta presbiteriana escocesa que significa conductor de cavalls o de bestiar). A l'altre cantó trobem els defensors de l'autoritat reial i de la unitat de l'Església anglicana, que reben el qualificatiu pejoratiu de Tories (nom d'origen irlandès i catòlic que significa saltejador de camins).

Aquest cleavage polític es manté a principis de segle XIX, malgrat que els seus components van evolucionant. Els Whigs dominen la vida política anglesa durant el segle XVIII, governant sense interrupció de 1714 a 1760. Es recolzen en la Cambra dels Comuns, són l'expressió de l'alta burgesia urbana i es defineixen com a liberals en el sentit que agafa el concepte liberalisme a partir de 1720, del liberalisme jurídic contra el monopoli de l'Església, del liberalisme econòmic de la llibertat d'empresa, i del liberalisme polític de la separació de la Corona, el Parlament i el seu govern.

Els Tories governen des de finals del segle XVIII fins ben entrat el XIX. Basats en l'aristocràcia i la jerarquia de l'Església anglicana, defensen les prerrogatives del Rei, de l'Església i, en el Parlament, les de la Cambra dels Lords.

Però no es tracta encara de partits polítics, sinó de notables individuals, amb

prou feines relligats en el Parlament.

La revolució francesa, la guerra contra Napoleó i, sobretot, les conseqüències de la revolució industrial de finals del XVIII començaments del XIX, marquen l'inici d'una primera evolució del sistema. De fet, de 1782 a 1832 s'esbossen els trets fonamentals del que serà el two party system a través de l'impuls d'una certa renovació tant dels whigs (lord Rockingham, Burke, Fox) com dels tories (Pitt el jove).

Al voltant de la primera gran reforma electoral impulsada pels whigs, la Reform Act de 1832, s'utilitzaran per primera vegada les expressions conservadores i liberals. La Reform Act redistribueix gran part de les circumscripcions electorals (es suprimeixen els "burgs podrits") i amplia el cens electoral de 650.000 a 800.000 electors.

La segona etapa de la reforma electoral es porta a terme sota iniciativa dels conservadors dirigits per Disraeli, però sota la pressió de liberals i del moviment obrer. Una nova Reform Act, l'any 1867, amplia el cens fins a més d'un milió d'electors i suprimeix l'exigència de posseir un títol de propietat per poder votar. El 1873 s'instaura el vot secret. En el marc d'aquest procés de reformes electorals, i sota l'impuls d'uns grups parlamentaris progressivament més coordinats, sorgiran els partits moderns com a organitzacions encarregades de controlar i enquadrar el cos electoral.

Apareixen primer les "societats de registre" de nous electors, que donaran lloc a associacions de circumscripció al llarg del país. El 1867 el liberal Joseph Chamberlain funda a Birmingham el primer comitè electoral (el caucus de Birmingham), primer embrió de partit modern, l'eficàcia del qual el converteix en model. Finalment, en el transcurs d'aquests anys proliferen els clubs polítics, entre els quals cal destacar el Carlton Club dels Tories, el Reform Club dels Whigs, i la Societat Fabiana fundada el 1884 per intel·lectuals reformistes.

Els dos grans partits de l'època agafen llavors una estructura organitzativa. Els conservadors creen el 1867 la Unió Nacional d'associacions conservadores, com una federació d'associacions de circumscripció, coordinada des de 1870 per una Central Office encarregada d'articular el partit parlamentari, el partit organització (la Unió Nacional), i el líder.

Els liberals, per la seva banda, sota l'impuls de Gladstone, constitueixen entre 1874 i 1877 la Federació nacional liberal que reagrupa les associacions locals. El lligam del grup parlamentari, del líder i de la Federació s'assegura a través de la Central Association.

Els dos partits constitueixen models de partits de notables i d'electors que intenten organitzar i estructurar la vida política britànica.

Entre 1883 i 1885 els liberals de Gladstone promouen noves reformes electorals, protegint contra les pressions econòmiques, obrint el dret de vot als camperols no propietaris, ampliant el cens electoral fins a 4 milions i mig d'electors i instaurant de manera quasi general l'escrutini uninominal.

Al llarg del segle XIX, Gran Bretanya es consolida com a nucli fonamental del capitalisme triomfant. Després del fracàs del "cartisme", com intent de crear des de fora una organització reivindicadora dels drets dels treballadors, la classe obrera britànica s'autoorganitza sobre bases sindicals, mutualistes i cooperativistes. Des de ben aviat, el Congrés dels Sindicats (la Trade Union Congress (TUC) es dota d'un comitè parlamentari encarregat de negociar amb els liberals les millores de la legislació social.

El 1881 es crea la primera organització marxista: la Federació social democràtica (SDF), de la qual se separarà l'ala esquerra creant la Lliga Socialista. Però ambdues organitzacions tenen una audiència molt limitada.

No serà fins a finals de segle XIX que, sota l'impuls del dirigent sindical Keir Hardie i del grup d'intel·lectuals reformistes de la Societat fabiana (G.B. Shaw, Beatrice i Sydney Webb...), s'obriran les vies d'una expressió política autònoma de la classe obrera dins el marc constitucional britànic.

El 1900 es crea el Comitè per a la representació del treball (LCR), que el 1906 es transforma en el Labour Party.

El 1918 la Representation of the people Act concedeix el vot a tots els homes majors de 21 anys i a les dones majors de 30 anys, ampliant-se així el cos electoral fins a 21 milions de ciutadans. El 1928 s'equiparen els drets d'homes i dones. Però no serà fins el 1948 quan els laboristes suprimiran el doble vot que posseïen certes categories d'electors (els diplomats d'Oxford i Cambridge per exemple).

S'han necessitat gairebé cent anys per a l'establiment del sufragi universal i secret i per a la creació dels principals partits polítics en "la més vella democràcia del món".

Des de l'esclat de la guerra europea de 1914-1918, durant la qual es produeix l'experiència dels governs d'Unió Nacional (conservadors-liberals-laboristes) que s'allargaran de 1916 a 1922, s'inicia el camí cap a la substitució del bipartidisme conservadors/liberals per un altre bipartidisme

format pels conservadors i els laboristes. Entre 1922 i 1935 assistim al progressiu declivi dels liberals en benefici dels laboristes. D'un circumstancial tripartidisme en els anys 1922 i 1923, es passa ja en el 1924 a una tendència bipartidista conservadors-laboristes que es confirmarà l'any 1929 quan el Labour party esdevé el primer partit britànic amb el 37% dels vots. La tendència sembla frenar-se el 1931 quan els conservadors aconseguen aixafar els seus adversaris amb el 56,3% dels vots que els concedeixen el 76,9% d'escons dels Comuns. Les vacil·lacions del període semblen revelar la inadaptació d'un sistema electoral i polític pensat per l'existència de dos partits i no de tres o més.

El gener de 1933 les dissensions dins el partit liberal entre Asquith i Lloyd George acaben trencant el partit en dos, la qual cosa significa l'acta de defunció del liberalisme britànic.

En les eleccions de 1935 els conservadors mantenen la seva preeminència (48% dels vots), però els laboristes (38,8%) han substituït definitivament els liberals separats en dos (5,4% els liberals nacionals i 6,5% els liberals ortodoxes).

Malgrat tot, la confusió del període s'explica tant o més per altres raons que les purament electorals. Gran Bretanya entra, fins i tot abans de la Gran depressió de 1929, en una greu crisi econòmica que mostra el final de la seva situació com a primera potència mundial. Socialment es un període d'intenses lluites de classe. Però és, sobretot, el moment de fixació de les grans orientacions polític-ideològic-estratègiques de les dues grans formacions. Dins el partit conservador triomfa la via de la negociació i el compromís amb els sindicats enfront dels sectors que volen l'enfrontament dur. Dins el Labour party, la tradició que triomfa és la del reformisme fabià i del gradualisme pragmàtic, i així, amb la nova generació de líders (Attlee, Morrison) el partit laborista es presenta com un partit nacional i abandona la concepció de partit de la classe obrera.

Els anys de la guerra mundial tornaran a reeditar els governs d'Unió Nacional (conservadors, laboristes, liberals) sota el lideratge de Winston Churchill.

B) LES GRANS OPCIONS POLÍTIQUES BRITÀNiques ACTUALS

L'endemà de la guerra mundial els laboristes, àmpliament triomfadors en les eleccions de 1945 (47,8% de vots) inicien una transformació de Gran Bretanya al voltant de tres aspectes en què les seves línies mestres no es qüestionaran fins a la dècada conservadora de Margaret Thatcher. La descolonització progressiva de l'antic imperi britànic; la intervenció de l'Estat en l'economia a través de les nacionalitzacions dels sectors clau (banca, mineria, gas i electricitat, transports); i la creació de l'Estat del benestar (Welfare State) a través de la intervenció dels poders

públics en matèries socials (Llei d'assegurança nacional, Llei d'assistència nacional, Servei nacional de Salut, Llei d'habitatges, Impost sobre la renda...), són l'obra dels governs laboristes dirigits per Clément Attlee entre 1945 i 1951.

En matèria de política exterior es comença a construir un consens que només comptarà amb l'oposició de l'ala més esquerrana dels laboristes i de l'ala dreta dels conservadors: suport als Estats Units com a líder polític i militar del món occidental; indiferència u hostilitat en la construcció d'Europa; i voluntat de mantenir-se com a potència mundial a través de l'organització de la Commonwealth.

Després de renovar la majoria en les eleccions de 1950, les discussions internes laboristes i els esdeveniments internacionals (crisi de l'extrem-orient, guerra de Corea) forcen Attlee a la dissolució i a la convocatòria de noves eleccions (1951) que donarà una lleugera majoria d'escons als conservadors, que es mantindran al govern durant tretze anys, mentre els laboristes entren en una etapa de forta desunió interna.

Des dels anys seixanta la qüestió de l'entrada a la Comunitat Europea esdevé el tema clau pel sistema i els partits britànics. Superat l'escull de la negativa francesa (De Gaulle) a l'entrada de Gran Bretanya a la CEE, el 1969 els laboristes, que han retornat al govern des de 1964 de la mà de Harold Wilson, inicien les negociacions per integrar-se al Mercat Comú Europeu. La negociació serà culminada pel conservador Edward Heath, però el retorn dels laboristes al govern en les dues eleccions de 1974 obre novament la crisi a l'interior del partit i del govern de Wilson al voltant de l'afer d'Europa. Finalment Wilson aconsegueix que, per primera vegada en la història britànica, el Parlament autoritzi un referèndum, que es celebrarà el juny de 1975 i del qual en resultarà una majoria favorable al manteniment dins la CEE (67,2% "Sí" enfront a 32,8% "No").

Gran Bretanya s'incorpora a Europa amb posicions i reticències sobre l'Europa política i la supranacionalitat que perduren encara avui en dia.

Mentrestant, però, la represa de la lluita armada a Irlanda del Nord des de 1968, la crisi econòmica i les dificultats socials dels anys setanta, i el renaixement dels nacionalismes gal·lès i escocès acaparen l'escena política.

Aquests problemes afebleixen el govern laborista dirigit per James Callaghan, que ha substituït Wilson des de 1976. Els dos referèndums consultius sobre la devolution a Escòcia i a Gal·les són seriosos fracassos per la majoria parlamentària. En aquestes condicions, i després d'una llarga agonia, el govern laborista es veu obligat a dimitir i a convocar noves eleccions el març de 1979 després d'haver perdut la confiança del Parlament per 311 vots contra 310.

Les eleccions seran guanyades àmpliament pels conservadors liderats per Margaret Thatcher i inicien la llarga etapa de política conservadora neo-liberal que no sembla haver entrat en crisi malgrat la dimissió forçada de Margaret Thatcher (desembre 1990), per les pressions internes del propi partit conservador, i el relleu emprés pel nou líder conservador John Major.

1) Els conservadors

El partit conservador no es únicament un dels dos grans partits britànics. Als ulls d'una bona part de l'opinió pública del país, apareix com el gran partit nacional que té com a vocació normal ocupar el poder. Pel fet de presentar-se com a dipositori de totes les grans tradicions nacionals, pel fet que en els seus rengles militen els grans noms del país, aquest partit disposa, en una nació imbuïda de tradicions i jerarquies socials, d'un prestigi superior al de l'altre partit, fins i tot entre les classes socials més humils. Malgrat això, i per raons d'eficàcia electoral, els problemes principals del partit conservador provenen de la seva peculiar organització.

Degut a la seva història, el partit conservador té una organització complicada, en la qual el poder pertany a una sola persona: el líder. Concebut com una màquina electoral i no com una organització destinada a assegurar la designació democràtica dels seus dirigents, el partit té una organització que data del segle XIX i que juxtaposa tres estructures que en la pràctica s'interpenetren: la Unió Nacional d'associacions conservadores i unionistes, creada el 1867; el partit parlamentari, organitzat el 1922 amb el nom de Comitè 1922, que dirigeix la reunió dels dirigents conservadors a la Cambra dels Lords i a la Cambra del Comuns; i el Central office creat el 1870 per evitar la preeminència de les associacions locals i que dirigeix la política electoral i financera.

Durant molt temps aquesta estructura ha funcionat sota l'impuls de la improvisació i l'amateurisme d'aquells que, nascuts per governar (born to rule), no tenien cap preocupació pels aspectes organitzatius. Després de la desfeta electoral de 1945 es crea un "comité per a l'organització del partit" dirigit per Sir David Maxwell Fyfe que té com objectiu reconsiderar les relacions entre els diversos òrgans del partit. Sota l'impuls d'aquest comitè, i amb la mirada dirigida vers el model laborista, el partit conservador es transforma en un partit de quadres però a la vegada de masses a través d'una afiliació intensa (el 1960 arriba a declarar 2.800.000 membres, dels quals en conserva uns dos milions en els anys vuitanta). Es dota d'una millor organització financera i dels mètodes més moderns de propaganda electoral reforçant el paper del seu òrgan central, tant des de l'òptica de màquina electoral, com des de la creació d'organismes d'animació, de les organitzacions satèl·lits i d'un centre d'estudis i recerques polítiques a disposició del

líder. Malgrat això, la preeminència del partit parlamentari i del líder sobre la Unió nacional es manté immutable.

La Unió nacional agrupa a totes les associacions conservadores de circumscripció electoral i té un paper purament electoral i propagandista, essencial, pera, per mobilitzar l'electorat. Aquestes associacions estan federades en dotze regions o àrees. Anualment es reuneix la conferència del partit, espècie de congrés que agrupa els membres del Consell Central de la Unió més dos representants per associació de circumscripció i els agents del partit. En total entre 5.000 i 6.000 persones que no poden efectuar un treball gaire seriós, sobretot sobre problemes polítics delicats. La Conferència anual vota resolucions que són comunicades al líder que en fa el que vol. Es tracta sobretot d'una manifestació de vitalitat del partit i de solidaritat envers els líders parlamentaris.

També cada any es reuneix el Consell Central integrat pel líder i els dignataris del partit, els membres del Central Office, els parlamentaris, els futurs candidats, els membres del comitè executiu, representants dels comitès consultius i quatre representants de les associacions de circumscripció (en total, doncs, unes 3.600 persones integren aquest Consell Central). Es tracta d'una mena de Parlament del partit que estudia els informes del comitè executiu i les mocions proposades, elegeix el president honorari, el president actiu i els tres vice-presidents de la Unió Nacional, i informa al líder de l'estat d'ànim de l'opinió conservadora.

El Comitè executiu, que es reuneix cada dos mesos, juga un paper fonamental en l'organització del partit, però no en la direcció política del partit. El componen uns 150 membres inclosos el líder i els principals dirigents del partit, el president de la Unió i el director del Central Office. Té atribucions múltiples i importants, entre les quals la designació dels representants de la Unió en els Comitès consultius (integrats majoritàriament per parlamentaris, i sotmesos a la direcció i influència del líder), l'aprovació de l'admissió d'associacions locals a la Unió, i la transmissió dels desitjos de la base vers els òrgans centrals del partit.

El partit parlamentari és el que ostenta el nom de partit conservador. Des de 1922 els membres del Parlament que no seuen en el banc reservat al govern o al gabinet d'oposició (els back-benchers), elegeixen un president, cinc vice-presidents i 12 membres del "Comité de 1992", que mantenen una reunió setmanal per tal d'organitzar els treballs parlamentaris però amb un poder de decisió totalment sotmès al predomini del líder i els seus col·laboradors directes. Una estricta disciplina de vot, d'organització d'intervencions i d'iniciatives és la regla absoluta per a totes les qüestions sobre les quals el líder ha decidit. Aquesta disciplina és assegurada pel Chief Whip i els Whips nomenats pel líder. Només en qüestions de moral social els diputats tenen llibertat de vot.

Des de 1965, com es veurà després, el grup parlamentari de la cambra dels Comuns és l'encarregat de la designació del líder.

El Central Office és la màquina o aparell del partit, ideada per Disraeli el 1870 com a rèplica de l'estructura creada anteriorment pels liberals. Està integrat per permanents nomenats pel líder i dirigits per un president, un president adjunt, tres vice-presidents i un tresorer. El formen diversos centenars de persones i manté una oficina regional en cada federació o àrea provincial.

El Central Office juga, en primer lloc, un important paper en la propaganda i en la supervisió de la implantació del partit (publicacions, publicitat, organitzacions juvenils, escoles del partit...). El paper principal és, però, electoral: elecció dels candidats en relació amb les associacions locals; organització i finançament de la campanya electoral... Finalment, té una funció de recerca i estudi polítics a través dels comitès consultius, responsables davant el líder, i encarregats d'estudiar la línia política a seguir.

L'anàlisi de les estructures organitzatives del partit conservador mostren que el grup parlamentari i més concretament el líder i els seus col·laboradors directes juguen el paper predominant. Realment tota l'enorme maquinària que és el partit conservador està en mans del líder.

La designació del líder conservador ha estat normalment el resultat d'una cooptació pura i simple. Fins a 1965 era designat, teòricament, per tots els parlamentaris, els futurs candidats i el comitè executiu de la Unió Nacional. En la pràctica l'elecció s'efectuava de forma misteriosa per un cercle màgic de membres influents del partit. Des de 1965 l'elecció recau sota la responsabilitat del grup parlamentari de la cambra dels Comuns, a través d'un procediment força complex que comporta tres votacions (en la primera cal obtenir majoria absoluta i un 15% més de vots; en la segona només majoria absoluta; i en la tercera, els tres candidats més ben situats competeixen per la majoria relativa que es transforma en majoria absoluta a través d'un mecanisme de doble vot transferible). En la pràctica es manté força la influència dels membres més destacats del partit (que varen promoure l'elecció triomfal de Margaret Thatcher el 1975) i del líder dimissionari (que sembla haver influït de manera determinant en la designació de John Major com a successor de M. Thatcher).

Fins a 1975 el líder designat es mantenia sense límit de temps fins la seva mort o la seva dimissió voluntària (raons de salut van forçar la dimissió de Churchill el 1955 i de McMillan el 1963, i raons de fracàs polític varen portar a la dimissió d'Eden el 1957, Home el 1965 i Heath el 1975). Des de 1975 es va introduir la regla de la renovació anual del mandat del líder, que, en la pràctica, només serveix per fogar a un líder desacreditat a dimitir. També el mateix mecanisme d'elecció

parlamentària es pot utilitzar per forçar la dimissió del líder que no mantingui el mateix suport del grup que l'ha elegit (aquest ha estat el mecanisme utilitzat per forçar la dimissió de M. Thatcher el desembre de 1990).

El líder té un enorme poder. Primer ministre en cas de victòria, cap de l'oposició en cas contrari, designa els membres del seu govern o del gabinet d'oposició (Shadow Cabinet), nomena els membres dirigents del grup i del partit (Central Office), defineix la línia política del partit i del seu gabinet ministerial, arbitra en els conflictes dins el partit, i assumeix la responsabilitat de la campanya electoral feta en el seu nom i en el de la seva política.

Malgrat l'estructura oligàrquica i el paper determinant i indiscutible del líder, el partit conservador ha vist créixer en el seu interior grups o tendències diferenciades. Històricament la més significativa es va constituir entre 1883 i 1884 impulsada per Randolph Churchill amb el nom de Primrose League i que preconitzava una democratització interna de la Unió nacional i del conjunt del partit. En l'època contemporània han tingut una certa importància el Tory Reform Group impulsat per Peter Walker, que reclama major intervenció de l'Estat; en sentit ben contrari, i fundat per Margaret Thatcher i sir Keith, existeix el Centre for Policy Studies; també el "Club Lunes" fundat el 1961, el grup Bow, grup d'esquerra no socialista dins el partit conservador, i el grup Selsdon, fundat el 1973, impulsor del conservadurisme llibertari.

-Des de finals del segle XIX els conservadors tenen una plataforma electoral, però no un programa del qual, diuen, no en tenen necessitat. El conjunt del partit està convençut que el programa és una creació continuada de propostes que cal deixar en mans de qui té l'obligació de combatre o dirigir el govern existent.

En la pràctica, el programa conservador consisteix en la certesa que les societats viuen i evolucionen com organismes vius i que el paper del partit és el d'acompanyar aquesta evolució natural, governant empíricament la societat britànica. Des d'aquest punt de vista ser conservador a Gran Bretanya significa una certa manera de concebre la vida en societat, però sobretot una certa manera de viure en societat, basada en la primacia de la vida privada, la confiança en la providència i en la missió de Gran Bretanya, i la bona consciència de pertànyer a la categoria dirigent dins una jerarquia social necessària.

2) Els laboristes

Com ja s'ha assenyalat, el Partit Laborista neix de l'impuls dels sindicats, les cooperatives i les societats socialistes. El 1900 es crea el Comitè per a la representació laboral (Labour Representation Committee-LRC), primera forma de

partit laborista, que es convertirà el febrer de 1906 en el Labour Party.

Durant els primers anys de la seva existència el L.P. no és gaire més que una federació de sindicats obrers i associacions polítiques, juntament a un petit grup parlamentari que no compta amb el suport de les masses obreres, impacients per veure millorar les condicions de vida, i que s'orienten cap els postulats i els mètodes del sindicalisme revolucionari.

De 1906 a 1914 el Parlament aprova una àmplia legislació social, sota l'impuls de la majoria liberal que compta amb el suport del grup laborista contra l'oposició conservadora. Però l'acció parlamentària i legal de col·laboració de classe (entre liberals i laboristes) és considerada molt insuficient en la concreció de les millores socials i contestada violentament per la base obrera. Són els anys del "gran malestar" (Great Unrest), de les grans vagues que es produeixen a partir de 1910, i del progrés del sindicalisme revolucionari enfront d'un partit laborista que és considerat com l'ala esquerra del partit liberal.

El 1918, en la perspectiva del final de la guerra europea, el partit es transforma en la seva organització i en els seus objectius. Continua agrupant els sindicats, les societats socialistes i les cooperatives, però es crea una secció local en cada circumscripció electoral a la qual s'hi poden adherir els ciutadans individualment. Seguint el model de les Trade Unions, constitueix també una organització central, amb la conferència o congrés anual i un consell nacional executiu que dirigeix el partit entre congressos. Comença així la transformació del Labour Party en un partit democràtic nacional, que se sustenta sobre el moviment obrer organitzat però que s'obre a tots els ciutadans britànics. Igualment es dota per primera vegada d'un programa de continguts socialistes, evolucionista i gradualista, que distingeix entre les mesures d'aplicació immediata i les reformes a realitzar a mig termini.

Durant els anys vint i primera meitat dels trenta el partit laborista progressa organitzativament i electoralment. Malgrat el fracàs de les dues experiències de govern laborista dirigides per Ramsay MacDonald (1924 i 1929-1931), i de l'impressionant triomf electoral conservador de 1931, el Labour es consolidarà en aquests anys com l'altre gran partit, en el sistema britànic de dos partits, situació que es veurà afavorida pel progressiu descens i divisió internes dels liberals.

El 1921, el partit laborista rebutja per amplíssima majoria (més de 4 milions de vots contra uns dos-cents mil) la incorporació en el seu si del partit comunista (British Communist Party-BCP) creat el 1920 per fusió de diverses petites organitzacions.

El BCP no ha arribat mai a l'1% dels vots, ja que normalment presenta

candidats en poques circumscipcions (només en els anys vint amb un escó i el 1945 amb dos ha aconseguit representació, parlamentària), per bé que des dels seus inicis manté certa influència dins els sindicats.

Els gabinets d'unió nacional, dirigits per Winston Churchill durant la guerra mundial, permeten demostrar als ministres laboristes les seves capacitats en la conducció dels afers del país. Al final de la guerra, el partit laborista apareix davant l'opinió com un partit nacional, adherit a les formes democràtiques del règim britànic, i, per tant, constituint un partit com els altres. La victòria electoral de 1945 inicia l'etapa d'alternança de governs laboristes i governs conservadors que arriba als nostres dies .

Després de l'ampli triomf electoral de Margaret Thatcher i els conservadors el 1979, el partit laborista entra en una profunda crisi interna. L'ala esquerra del laborisme, agrupada entorn del grup Tribuna, aconsegueix la designació de Michael Foot com a líder del partit (octubre 1980), imposar la modificació de la forma de designació del líder (octubre 1981), i anar decantant les posicions polítiques i programàtiques del Labour cap a les orientacions del líder esquerranista més intransigent, Tony Benn (desarme unilateral, sortida de la CEE, nacionalitzacions, planificació econòmica, abolició de la cambra dels Lords ...)

En aquest context l'ala moderada, encapçalada per Roy Jenkins, s'escindeix del partit (març 1981) i crea el partit socialdemòcrata (SDP) que conclou un acord electoral amb els liberals constituint, des de 1982, l'Aliança social-demòcrata-liberal. Després del fracàs electoral de 1983, en què els laboristes perden gairebé 10 punts. Neil Kinnock serà anomenat líder del partit i s'iniciarà un lent procés de renovació programàtica cap a posicions més moderades, tant en política exterior com en política interna. La victòria laborista en les darreres eleccions europees (1989) juntament a la poca consistència de l'opció representada per l'Aliança, obre novament la porta a una confrontació electoral equilibrada entre el partit conservador i el Labour.

-Organitzativament el partit laborista s'ha presentat, tradicionalment, com un partit d'estructura indirecta i democràtica.

Degut al seu origen el Labour és, principalment, una federació de sindicats obrers, de societats socialistes i de cooperatives que aporten col·lectivament al partit l'adhesió dels seus afiliats.

El sistema d'afiliació, conegut amb el nom de contracting out, consisteix en l'adhesió automàtica dels membres dels sindicats o societats que estan integrades en el Labour Party, excepte que individualment expressin la voluntat contrària. El 1908, i per impuls de la cambra dels Lords, s'imposa el sistema contrari, és a dir, la

necessitat d'expressar la voluntat individual d'adhesió al partit (contracting in), però el 1913 s'aprova la Trade Union Act que formalitza el sistema de contracting out si bé s'exigeix la decisió prèvia del col·lectiu adherit per votació majoritària i secreta. El 1927 la majoria conservadora retorna, a través d'una nova llei, al sistema de contracting in, però, finalment, el 1945 el govern laborista deroga la llei de 1927 i restableix el sistema establert en la Trade Union Act de 1913.

Aquest sistema d'afiliació indirecta subministra al partit laborista al voltant del 90% dels seus membres (el 1975 dels poc més de 6.400.000 afiliats, 5.725.000 eren membres adherits a través dels sindicats, 49.000 a través de les cooperatives i de la societat fabiana i socialista, i 640.000 eren afiliats individuals), i un percentatge similar pel que fa als recursos financers amb què compta. Aquesta afiliació massiva fa del Labour un partit gegantí, en el qual, però, els afiliats participen poc i deixen als dirigents sindicals i del partit que s'ocupin de la política.

La unitat de base és la secció de districte electoral, que agrupa els afiliats directes i indirectes, i forma el partit laborista local de cada circumscripció electoral, actiu únicament en períodes de confrontació i campanya electoral. Des de 1937 existeixen onze federacions regionals com a graó intermig entre les seccions locals i els òrgans centrals del partit.

La direcció del partit, a nivell nacional, està integrada per la conferència o congrés anual del partit i el Comitè executiu nacional .

La conferència anual agrupa a delegats elegits per les diverses organitzacions federades i per les seccions locals, i membres nats (membres del grup parlamentari, comitè executiu, candidats electorals ...) sense vot però amb una influència determinant. La Conferència reuneix, així, entre 1300 i 1500 delegats i defineix el programa i la doctrina del partit. En la pràctica les veritables discussions i acords es realitzen entre el grup parlamentari i els dirigents sindicals, els quals a través de la regla del vot bloquejat (block-vote que dóna tot el poder de representació als caps de delegació i en definitiva als líders sindicals) controlen la composició i conseqüentment els resultats del congrés (el sindicat del transport, per exemple, amb més d'un milió d'afiliats adherits al partit, representa, per ell sol, força més que el conjunt dels afiliats individuals en les organitzacions de circumscripció).

El Comitè executiu nacional, elegit per la Conferència anual, està integrat per 28 membres i en formen part com a membres nats el líder del partit i el seu adjunt. Els altres membres del Comitè representen els sindicats i la resta d'organitzacions federades, els afiliats individuals i les dones, amb una representació ponderada a la importància numèrica de cada un dels col·lectius. També en a que, la influència del grup parlamentari és determinant ja que la major part dels membres del Comitè són, habitualment, parlamentaris. Els seus poders són amplis en el terreny de

l'organització administrativa i financera del partit i en la tasca d'assegurar el contacte regular amb el grup parlamentari.

El Comité executiu gestiona el Buró Central, l'aparell administratiu del partit que integren els funcionaris permanents sota la direcció d'un secretari general.

El partit laborista parlamentari (Parliamentary Labour Party -PLP), en puritat el Grup parlamentari emanat del partit laborista, constitueix l'instrument d'acció del partit en les institucions i té una importància capital alhora de definir les posicions polítiques dels laboristes. El PLP elegix un Comitè parlamentari integrat pel líder.. el seu adjunt, el chief Whip, 12 diputats i un lord. Fins 1980 el líder era elegit pel grup parlamentari dels Comuns per un sistema majoritari a dues voltes. Des de 1981 el líder és designat per un col·legi electoral que el componen delegats sindicals (40%), delegats del grup parlamentari (30%) i delegats de les organitzacions de circumscripció (30%). L'elecció és anual però, en la practica, només es canvia per dimissió (cas de Michael Foot que va possibilitar l'elecció de Neil Kinnock). El paper del líder, sense arribar a l'extrem del que succeeix en el partit conservador, és un paper important, sobretot en cas de victòria electoral, moment en el qual gaudeix de gran autonomia per elegir els seus ministres (també per formar el shadow cabinet) i per marcar la línia política a seguir.

El paper predominant del líder i del grup parlamentari ha portat a qualificar el partit laborista (com també el partit conservador) de partit oligàrquic (cf. R. Mckenzie: British political parties, 1962).

Dins el partit laborista han existit sempre tendències diferenciades, fins a cert punt lògiques en un partit de dimensions tan àmplies com aquest. Ja s'ha assenyalat l'escissió de l'ala moderada social-liberal, l'any 1981, per crear el Partit socialdemòcrata. Però subsisteixen a l'interior del Labour un grup d'esquerra aglutinat al voltant de la revista "Tribune" i encapçalat des de 1965 per Michael Foot, el grup revisionista Manifest creat el 1974 i el grup moderat Campaign for Labour Victory creat el 1977 al voltant de William Rodgers. A més cal assenyalar l'existència d'un corrent trotskista i de la pròpia societat fabiana, que sempre han evitat presentar-se com a fracció o tendència organitzada.

-Des del punt de vista ideològic i programàtic, el partit laborista presenta aspectes aparentment contradictoris. Socialitzant més que socialista el programa del Labour no ha matisat fins el 1960 la seva voluntat d'una apropiació pública dels mitjans de producció i de canvi. Partit del sindicalisme britànic, el Labour pateix sovint l'enfrontament intern entre la prudència pragmàtica dels líders sindicals i la impaciència ideològica dels diputats joves i dels afiliats individuals. Però quan ha governat ha tingut conflictes freqüents amb el sindicalisme vigilant dels interessos dels treballadors. Sens dubte l'origen i estructura de l'organització del Partit laborista

expliquen en gran mesura aquestes contradiccions.

3) Els liberals i els partits nacionalistes

-Ja s'ha analitzat l'origen, evolució i crisi del partit liberal fins el moment de la guerra mundial i com, va ser substituït pel partit laborista en el seu paper d'opció enfront dels conservadors.

L'endemà de la guerra mundial i durant bastants anys la seva força i, presència electoral i política és ben modesta. Però a partir de 1959 emprèn un notable esforç de reorganització i participació electoral de la mà de Joe Grimond.

L'ascensió electoral dels liberals és notable en els anys següents, arribant ja entrats els anys setanta a mantenir-se de manera constant per sobre del 10% de vots.

Són els anys de la direcció brillant i renovadora de Jeremy Thorp (que es veu obligat a dimitir el 1976 arrel d'un escàndol privat) i de la més prudent i clàssica del seu successor David Steel, el qual impulsarà el 1982 l'Aliança liberal-socialdemòcrata amb els escindits del Labour Party.

L'Aliança, dirigida primer per Roy Jenkins i després del pobre resultat de 1983 liderada per David Owen, neix amb la pretensió de desplaçar el partit laborista en el seu paper d'alternativa als conservadors. Fins ara, però, no sembla que els resultats obtinguts segueixin la direcció pretesa.

-Un fenomen d'abast limitat, pel que fa a la composició del sistema de partits en el marc general britànic, però significatiu en els respectius nivells territorials, és el dels partits d'àmbit no estatal i d'orientació nacionalista que sorgeixen a Escòcia i al País de Gal·les, i que juguen un paper més rellevant a partir dels anys setanta.

El Scottish National Party (SNP), fundat el 1928, es reclama d'una tradició nacionalista escocesa que havia tingut una certa importància en les zones de muntanya. Des de la seva creació fins ben entrats els anys seixanta, la força política i electoral del SNP era molt limitada a les zones tradicionals de muntanya i rurals. L'objectiu primari d'aconseguir la independència d'Escòcia es va limitant progressivament en sol·licitar, com a pas previ, la concessió d'un estatut d'autonomia, i així a partir dels setanta el nacionalisme escocès intensifica el seu treball polític en les ciutats i entre les classes treballadores. El SNP sobrepasa per primera vegada el 10% dels vots a Escòcia el 1970 i arriba al 30% en les segones eleccions de 1974. El fracàs del referèndum consultiu sobre la "devolution" el març, de 1979 (36,3% d'abstenció; 32,8% favorables; 30,8% contraris), juntament a l'inici

de l'onada conservadora, fan retrocedir electoralment i políticament les posicions del SNP, que aconsegueix, però, mantenir entre el 10% i el 15% dels vots d'Escòcia durant els vuitanta.

De manera simètrica al SNP, el partit nacionalista gal·lès, el Plaid Cymru (PCy), fundat el 1925, aconsegueix també en els anys setanta. resultats Polítics i electorals mes importants. El País de Gal·les forma part dels vells centres industrials estructuralment dèbils de la Gran Bretanya, motiu pel qual es ressenteix més de les crisis econòmiques que es succeeixen en el conjunt del país. Els factors econòmics juntament a un difós sentiment nacionalista -més accentuat en els terrenys cultural i lingüístic- impulsen el Plaid Cymru a aconseguir superar el 10% dels vots de Gal·les a partir de 1974 i a mantenir representació en el Parlament britànic des d'aquest moment. En el cas del País de Gal·les la devolution és rebutjada àmpliament (41,2% d'abstenció; 11,9% favorables; 46,9% contraris) però no provoca un fort retrocés electoral del PCy que aconsegueix mantenir-se al voltant del 10% en els anys vuitanta.

Finalment, a la Irlanda del Nord la divisió del país i el conflicte entre protestants i catòlics determina l'estructura del sistema de partits, que és profundament diferent del britànic. Fins el 1972 el parlament autònom d'Irlanda del Nord (Stormont) estava integrat per un partit dominant, el Ulster Unionist Party -que agrupava la majoria protestant filo-britànic-, i petites representacions nacionalistes i laboristes. La suspensió del parlament regional i el pas de l'Ulster a la tutela directa del govern de Londres produeix el trencament del partit unionista Official Unionist Party, que manté estrets lligams amb el partit conservador; Democratic Unionist Party, que sota la direcció de Ian Paisley manté actituds de confrontació amb els sectors catòlics partidaris de la reunificació irlandesa; i el Vanguard Unionist Party que manté relacions amb les formacions paramilitars protestants), i accelera la creació del Partit socialdemòcrata i laborista sota l'impuls del moviment catòlic dels drets civils. Les eleccions de l'assemblea consultiva constituent de l'Ulster el 1975 ofereixen uns resultats ben diferents de l'antic esquema de partit dominant: dos partits, unionistes oficials i socialdemòcrates laboristes, es situen entre el 20% i el 25%, i dos partits més, els unionistes democràtics i l'avantguarda unionista, es situen entre el 10% i el 15%. En les eleccions generals britàniques, els unionistes oficials estretament lligats al Partit conservador són àmpliament majoritaris en l'Ulster.

EL BIPARTIDISME BRITÀNIC

Malgrat que algun autor (Klaus Von Beyme) inclou el sistema de partits britànics dins el pluralisme moderat en el què els partits alternen en el govern sense coalicions; Sartori (Partidos y sistemas de partidos, 1980) observa que, malgrat que en els anys setanta la recuperació dels liberals i el sorgiment electoral dels

nacionalismes escocès i gal·lès semblaven posar-ho en qüestió, a partir de les eleccions de 1979 es recuperen totes les característiques del sistema bipartidista relativament perfecte que ha estat tradicional a la Gran Bretanya.

El bipartidisme britànic, com de fet tots els sistemes bipartidistes, és un fenomen discutit quan s'intenta de precisar les seves característiques. Entre 1945 i 1970 els conservadors i els laboristes agrupen ells sols el 90% dels vots en totes les eleccions. A partir de 1974 no aconsegueixen arribar al 80% però no apareix tampoc una tercera força que inquieti el repartiment entre els dos grans partits. Els estudis electorals britànics (R. Rose: Electoral behavior, 1974; D. ButlerD. Stokes: Political Change in Britain, 1976 ...) distribueixen també entre conservadors i laboristes els vots de les diverses classes socials.